

ПРОБЛЕМИ КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ АПК

Чугаєвська С. В., к.е.н., в.о. доцента
Ткачук О.І., студент

Постановка проблеми. Кредитне забезпечення та подальший розвиток ефективної фінансової інфраструктури аграрного ринку лишаються актуальними питаннями аграрної реформи в Україні. Саме від доступності кредитних ресурсів для сільськогосподарських товаровиробників значною мірою

залежить можливість нарощування обсягів виробництва, розвиток підприємницької ініціативи та підвищення конкурентоспроможності аграрних господарств.

Аналіз останніх досліджень. Спостерігаються негативні тенденції до погіршення фінансового стану аграрних підприємств через незадовільну організацію розрахунків і дисципліну платежів. Загалом, по аграрному сектору станом на 1 січня 2007 року кредиторська заборгованість перевищувала дебіторську на 24,8%, або на 8,5 млрд. грн., і становила 42,8 млрд. грн., а загальні обсяги не розрахунків - понад 77 млрд. грн., що становить майже 15% від ВВП країни. Останніми роками проблема кредитування сільськогосподарських товаровиробників перебуває в полі зору владних структур, і для її вирішення вживаються певні заходи. Однак, діючий механізм часткової компенсації відсоткової ставки за кредитами комерційних банків для підприємств АПК і, зокрема, сільськогосподарських підприємств, не усунув загальних перешкод у налагодженні системи кредитування сільського господарства: невідповідність фінансово-економічних показників сільськогосподарських підприємств вимогам комерційних банків, перебування значної частини ліквідного майна сільськогосподарських підприємств в податковій заставі, нерозвиненість ринку страхових послуг, відсутність кредитної історії у новостворених аграрних формувань, низький рівень фінансового менеджменту. Гальмує розвиток системи кредитного обслуговування аграрного сектора економіки неврегульованість таких питань як нерозвиненість ринку землі, що унеможливує її використання як застави для отримання кредиту, знос основних засобів, тривала процедура отримання банківського кредиту, високі відсоткові ставки [4].

Метою дослідження було проаналізувати стан кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств та визначити перспективні напрямки щодо його покращення.

Результати дослідження. В умовах переходу до ринкових відносин в Україні форми та методи кредитування повинні максимально враховувати особливості кругообігу засобів сільського господарства. Об'єктивно обставини складаються таким чином, що держава повинна втручатися в ситуацію і турбуватися про те, щоб сільськогосподарські виробники одержували кредитні ресурси. При цьому слід мати на увазі, що це може покращити становище і в інших галузях народного господарства, оскільки саме ця галузь по багатьох видах продукції і для промисловості є крайнім споживачем. Тому повинні бути запроваджені відповідні механізми, які б задовольняли такі основні умови: за номінальну плату гарантувати одержання певного обсягу кредиту у визначені строки і використовувати за цільовим призначенням; при нормальних умовах господарювання забезпечити повернення кредиту.

Враховуючи особливості функціонування сільського господарства, законодавством передбачено бюджетне кредитування галузі шляхом компенсації кредитної ставки при отриманні кредитів. За такої схеми держава не надає кредиту безпосередньо, проте стимулює збільшення обсягів шляхом покриття частини витрат, що пов'язані з отриманням кредитів. Із впровадженням урядової програми часткової компенсації ставки за кредитами комерційних банків сільськогосподарським та іншим підприємствам АПК розпочалися кардинальні зміни у кредитному забезпеченні аграрного сектора економіки. Свідченням цього є зростання за 2000-2005 рр. обсягів кредитних ресурсів, залучених в господарський оборот підприємств АПК як на загальних, так і на пільгових умовах [3].

Одним із основних факторів економічного зростання агропромислового сектору України є кредитне забезпечення. Кредитні ресурси відіграють важливу роль для зменшення сезонного розриву між залученими та власними коштами. Кредитозабезпеченість дає можливість сільськогосподарським товаровиробникам нарощувати обсяги виробництва та підвищувати конкурентоспроможність даної галузі.

В Україні аграрний сектор потребує державної підтримки через кредитне забезпечення сільськогосподарських товаровиробників. Кредитування сільського господарства дає змогу застосовувати новітні технології та ефективні засоби захисту рослин. Основною конкурентною перевагою вітчизняного сільського господарства перед економічно розвиненими країнами є низька вартість капіталу, землі та заробітної плати. Так, наприклад, зростання рівня продуктивності тваринництва дасть змогу підвищити перевагу продукцію вітчизняного сільського господарства.

Однією із проблем кредитування сільськогосподарської галузі є нерівномірний доступ підприємств галузі до кредитів. В умовах світової фінансової кризи можливість отримати кредит залишається проблемою для багатьох вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників. Так, підприємства зіштовхуються з труднощами отримання навіть невеликої суми кредиту через відсутність застави. Велика кількість необхідних документів для отримання кредиту та тривалий період їх розгляду також спричинюють низький рівень доступу до кредитних ресурсів [4].

Протягом останніх років сільськогосподарські товаровиробники отримали короткострокові кредити, однак для забезпечення довготермінової стратегії розвитку виробництва потрібні середньо - та довгострокові позики. Короткострокове кредитування дає можливість повноцінно проводити польові роботи, тоді коли довгострокове сприяє розширенню виробництва та оновленню виробничих фондів підприємства. Довгострокове кредитування під заставу землі і розвиток іпотечного кредитування має стати невід'ємною частиною кредитно-фінансових послуг.

Слід зазначити, що болючим питанням для агропромислового комплексу є погашення тіла кредиту та відсотків за ним. Основними причинами неповернення кредитів у зазначений кредитним договором термін є:

- відсутність прибутковості у зв'язку з проблемами реалізації продукції (71% випадків);
- високі відсоткові ставки (53%);
- неефективне використання кредитних коштів (12%).

Відсоткові ставки за кредитами є надто високими для аграріїв, що створює фінансове навантаження для підприємства. Для зниження відсоткових ставок необхідно зменшити ризик неповернення кредиту шляхом інтенсивного використання страхування ризиків. В Україні ринок страхування сільськогосподарської діяльності не набув необхідного рівня розвитку. Це пов'язано із високою собівартістю таких послуг, складністю оформлення страхового договору, відсутністю страхового аудиту та інформації про діяльність страхових компаній, кваліфікованих спеціалістів зі страхування ризиків.

На сучасному етапі розвитку кредитних відносин однією із основних умов покращення кредитного забезпечення аграріїв є створення спеціалізованого Аграрного банку, основним завданням якого має бути сприяння подальшого розвитку кредитування сільськогосподарських товаровиробників шляхом надання позичок, гарантування повернення отриманих кредитів, рефінансування кредитів [2].

Більшість вітчизняних банків вже сформувавши своє ставлення до кредитування агропідприємств: одні принципово відмовилися від села і спрямовують свої кошти у більш прогнозовані сфери економіки. Ряд банків розглядають сільськогосподарське виробництво як потужний потенціал росту для ринку кредитних ресурсів. Більше того, банки, які працюють з АПК, не просто готові надавати кредити, вони пропонують аграріям спеціальні програми, зокрема на купівлю дорогої сільськогосподарської техніки [1]. Ефективність кредитування аграрного сектору економіки залежить від обґрунтованої кредитної політики. Отже, для підвищення ролі банківського кредитування необхідно застосовувати комплексний підхід для формування кредитних ресурсів та збільшення фінансового забезпечення шляхом:

- удосконалення системи страхування ризиків комерційних банків при страхуванні сільськогосподарських ризиків та здешевлення страхових платежів;
- розширення обсягів кредитування за допомогою кредитних спілок та кредитних союзів, які сприятимуть мікрокредитуванню сільськогосподарських підприємств;
- удосконалення системи кредитного забезпечення шляхом створення Аграрного банку [3].

Висновки та пропозиції. Головна причина, що обумовила кризовий стан в АПК України, — це тривала відсутність еквівалентності обміну між продукцією сільського господарства та товарами і послугами що надаються йому. Вона зумовила величезну заборгованість сільськогосподарських товаровиробників, хронічну збитковість сільськогосподарського виробництва, економічну базу бартеризації, ускладнення кредитної системи та товарно-грошових відносин. Для успішної роботи підприємству будь-якої організаційно-правової форми необхідне постійне надходження грошей, або, як говорять економісти, фінансових ресурсів. Аграрні товаровиробники залучають позикові фінансові ресурси: кредити банків, засоби інших підприємств, облігаційні позички тощо. Система кредитування — це сукупність кредитних відносин та інфраструктурних ланок, в яких здійснюються ці відносини. Кредитування сільськогосподарських виробників — це форма економічних відносин між суб'єктами кредитної угоди з приводу передачі в тимчасове користування вартості та повернення її.

Кредитне обслуговування сільськогосподарських товаровиробників здійснюється державними та комерційними банками, які діють на основі ЗУ „Про банки та банківську діяльність”, а також спеціалізованим „Державним акціонерним аграрним банком” він засновується Кабінет Міністрів України на акціонерних засадах. Розмір його статутного фонду забезпечується джерелами кредитування в обсягах необхідних для здійснення кредитного обслуговування товаровиробників АПК. Суб'єкти кредитної угоди — кредитор та позичальник [2]. Розмір плати за користування кредитними позичками визначається вартістю кредитних ресурсів, вартістю кредитного обслуговування та маржею, розмір якої не перевищує 3-5% від затрат банку на кредитне обслуговування.

Література

1. Бачурина І. Умови, ставки та спеціальні програми/І. Бачурина// АгроПерспектива. - 2006. - №3. С. 14-17.
2. Гудзь О.Е. Удосконалення механізму кредитних субсидій підприємств АПК / Гудзь О.Е. // Економіка АПК. - 2009. - № 9. - С. 59 - 61.
3. Колотуха С.М. Концепції розвитку кредитних відносин сільськогосподарських підприємств / Колотуха С.М. // Банківська справа. - 2004. - № 4.
4. Лузан Ю.Я. Фінансовий стан агропромислового виробництва в Україні та шляхи його удосконалення/Ю.Я. Лузан// Економіка АПК. - 2007. - №5.